

Till:**Miljödepartementet**

m.remissvar@regeringskansliet.se kopia till martin.larsson@regeringskansliet.se

Diarienummer M2021/01183

SBMIs yttrande avseende ”Utfasningsutredningen”

SBMI, Sveriges Bergmaterialindustri är branschorganisationen för producenter och leverantörer av bergmaterial samt branschens underleverantörer. Årligen produceras och levereras ca 100 miljoner ton bergmaterial i Sverige. Föreningen samlar ca 90 % av den svenska bergmaterialindustrin.

SBMI står tydligt bakom de svenska klimatmålen om att Sveriges nettoutsläpp av växthusgaser ska vara noll senast år 2045, och EUs mål om att nå netto-noll senast 2050.

SBMI har valt en aktiv roll i klimatomställningsarbetet genom att ta fram en färdplan för fossilfri konkurrenskraft där vi bland annat konstaterar att fyra av de viktigaste åtgärderna för att uppnå en fossilfri bergmaterialindustri är:

1. Elektrifiering av produktionsprocessen
2. Ökad användning av fossilfria bränslen i produktionsprocessen
3. Smartare transporter och effektivare lokalisering av bergtäkter
4. Cirkulära materialflöden

Villkoren för industrins omställning till eldrift behöver vara goda

Omställningstakten idag i branschen är hög, och det finns en utbredd tro på att det är möjligt att klara av dessa mål, men inte utan ansträngning. Ett fortsatt målmedvetet arbete och väl fungerande samverkan mellan samhällets olika aktörer krävs för att det ska vara möjligt.

Villkoren för industrins omställning till eldrift är en mycket viktig förutsättning för att klara av klimatomställningen och utfasningen av fossila drivmedel.

Förstärkning av elnäten

Behoven av utbyggnad och förstärkning av elnäten i främst södra och mellersta Sverige är välkänt, men utredningen borde ha lyft fram behovet av ett mer samlat grepp om var de kommande under-skottsområdena kommer att uppstå. Ett samlat grepp saknas idag och behövs för att åtgärder med långa ledtider snarast ska kunna planeras.

Flexibla elabonnemang för bättre nyttjande av näten

Avbrytbara el-leveranser: SBMI anser är att dagens elnät inte används så väl som det skulle kunna göra med en annan mer flexibel taxestruktur. Vi tänker oss en bergtäkt där man vill gå över så långt möjligt från diesel till el. Täkten frågar elnätsbolaget om man kan ansluta till en närbelägen kraftledning. De får som svar att det kommer kosta många miljoner kronor, eftersom elnätet då måste förstärkas flera kilometer till den punkt där regionnätet matar lokalnätet. Nätbolaget ser alla kunder som året-runt-kunder som måste kunna försörjas med el även den kallaste vinterdagen med hela den effekt kunden har abonnerat på.

Om bolaget istället hade avtalat med täkten att de inte får nyttja nätet under tid med mycket hög belastning, så hade man kunnat ansluta täkten. När täkten är i drift går det snabbt att ställa om från el till diesel – om nätbolaget så kräver.

Med en särskild tariff för avbrytbara elleveranser, där man kan beordras att koppla ifrån nätet och köra diesel igen, hade nätbolaget lönsamt kunnat sälja sin tjänst under den tid då kapacitet finns. I tåktens avtal garanteras leveranssäkerheten bara under vissa månader eller inte alls.

Incitamenten för flexibel el behöver öka. Inom några år när vindkraft och solceller står för större elproduktion i glesbygd med svaga nät kan lokala elöverskott förväntas tidvis på sommaren med negativt elpris som följd. Flexibel elanvändning i sådana områden minskar problemet med elöverskott.

EU:s elmarknadsdirektiv art. 32.1 säger att: " *Medlemsstaterna ska tillhandahålla den nödvändiga rättsliga ramen för ... distributionssystem att upphandla flexibilitetstjänster. ... Rättsliga ramen ska säkerställa att sådana tjänster kan upphandlas från: Leverantörer av distribuerad produktion, Efterfrågefleksibilitet och Energilagring.*" Men tyvärr är det oklart huruvida kontrakt om avkopplingsbar el kan tecknas idag. Dagens ellag och Ei:s föreskrifter tycks inte tillåta flexibla leveransavtal. Utfasningsutredningen bör påtala behovet av en översyn av regelverket. Här behövs ett tillägg som tydliggör att avbrott i överföringen av el som är längre än 24 timmar får förekomma om avtal om avbrytbara leveranser föreligger.

Biodrivmedel behövs även i framtiden

Utredningen berör den ökande kapacitetsbristen i elsystemet och konkurrensen om fossilfria biodrivmedel som kommer bli ett hinder för omställningen, men den borde tydligare peka på behovet av en "infasningsutredning" som belyser hur mängden förnybara biodrivmedel ska kunna öka.

Utredningen noterar att tunga transporter och arbetsmaskiner inte har samma förutsättningar att elektrifieras som personbilar. Detta är ett viktigt konstaterande som vi tydligt ser bevis för i Bergmaterialindustrin.

Det finns ännu inte eldrivna hjullastare och truckar för bergtakter att tillgå på marknaden. Deras tekniska livslängd är lång. Många av branschens arbetsmaskiner har en lång livslängd, och de största maskinerna kommer inte att finnas tillgängliga i elektriska versioner på ytterligare flera år. De maskiner som säljs nu och inom överskådlig framtid kommer att vara i drift fram emot 2040. Att skrota ut dem i förtid för att de drivs med förbränningsmotorer är såväl miljö- som kapitalförstöring. En säker tillgång av hållbara biodrivmedel, gärna av inhemsk källa och produktion är därför viktig för fortsatt drift av dessa maskiner.

Dessutom är det mycket höga effekter som krävs i bergtakter och många takter ligger utanför ordinarie infrastruktur på platser där elförsörjning inte finns att tillgå. Utredningens skrivning om att huvudinriktningen för utfasning av fossila drivmedel i arbetsmaskiner inkluderar ökad andel långsiktigt hållbara förnybara drivmedel (s.538) bör betonas mer.

Klimatkrav i Offentliga upphandlingar

SBMI välkomnar klimatkrav i offentliga upphandlingar som Trafikverket och kommuner ställer. Likt utredningen (s.566ff) anser SBMI att ekonomiska incitament i kontrakten är ett sätt att driva klimatarbetet. Förslaget om vidare utveckling av kravställandet välkomnas, dock med tillägget att Trafikverket måste samverka med utförande aktörerna för att ställa krav som kan uppnås. Nu finns problem både med bristande transparens och bristande möjlighet att verifiera efterlevnad av kraven.

/

SBMI, Sveriges Bergmaterialindustri

Björn Strokirk, vice vd, Tel: 070-872 66 61 Mail: bjorn.strokirk@sbmi.se

Mårten Sohlman, vd, marten.sohlman@sbmi.se